

Εμπειρίες από τις δράσεις στο Βαρβάκειο Π. Π. Γυμνάσιο

Αγαπητοί συνάδελφοι

Επέλεξα να σας παρουσιάσω αυτό το βιντεάκι γιατί έχει την εξής ιδιαιτερότητα: δημιουργήθηκε τη φετινή σχολική χρονιά 2014-2015 από δύο μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου, αποτελεί όμως μετάπλαση ενός διηγήματος που έγραψε μια μαθήτρια του σχολείου μας αρκετά χρόνια πριν, στο πλαίσιο ενός προγράμματος Αγωγής Υγείας για τη σχολική βία και τον εκφοβισμό. Ξεκινήσαμε στο σχολείο μας να ασχολούμαστε με τα θέματα αυτά από το 2006, μπορούμε επομένως να αξιοποιούμε το παραγόμενο υλικό που πλέον είναι πλούσιο. Πλούσιο και ενδιαφέρον είναι βέβαια και το υλικό που πάρα πολλά σχολεία παρουσιάζουν τα τελευταία χρόνια και το οποίο είτε κυκλοφορεί στο διαδίκτυο είτε αποτελεί την αφορμή για συζητήσεις σε επιμορφωτικές ημερίδες, όπως αυτή που οργάνωσε ο κ. Αποστολόπουλος, τον οποίο και ευχαριστούμε ή σε συνέδρια ή στο πλαίσιο της παρουσίασης των δράσεών τους στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς.

Όταν το 2006 ξεκινήσαμε με μια έρευνα που βασίστηκε σε δομημένο ερωτηματολόγιο το οποίο οι μαθητές δημιούργησαν σε συνεργασία με την τότε επίκουρο καθηγήτρια Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Β. Αρτινοπούλου και τον καθηγητή Εγκληματολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γιάννη Πανούση, η ελληνική πολιτεία αλλά και η κοινωνία δεν είχαν δραστηριοποιηθεί τόσο όσο τα τελευταία χρόνια. Στην παρουσίαση της έρευνάς μας σε ημερίδα που ως σχολείο πραγματοποιήσαμε στο τέλος εκείνης της χρονιάς είχαμε επισημάνει πως «η ελληνική κοινωνία ασχολείται με τη σχολική βία περιστασιακά, επιπόλαια, πρόσκαιρα και το κυριότερο, με υστερία, κάθε φορά που συμβαίνει ένα ακραίο γεγονός (αν θυμάστε εκείνη τη χρονιά είχε συμβεί στη Βέροια η εξαφάνιση του μικρού Άλεξ Μεχισβίλι που είχε υπάρξει θύμα σχολικής βίας και ο βιασμός από συμμαθητές της, της δεκαεξάχρονης μαθήτριας από τη Βουλγαρία σε σχολείο της Αμαρύνθου στην Εύβοια). Τα ακραία γεγονότα όμως προκαλούνται, όταν προηγουμένως πολλά μικρά γεγονότα δεν έχουν αξιολογηθεί και δεν έχουν αντιμετωπισθεί την ώρα που έπρεπε και όπως έπρεπε από όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην κοινωνικοποίηση των νέων».

Σήμερα, τα πράγματα έχουν αλλάξει. Στην «ατζέντα» τόσο της πολιτείας όσο και της κοινωνίας έχει μπει το θέμα αυτό πολύ έντονα. Καθημερινά, σχεδόν, γίνονται συζητήσεις στα ΜΜΕ, σε δήμους, σε σχολεία, έχουμε το Δίκτυο πρόληψης και αντιμετώπισης των φαινομένων σχολικής βίας και

εκφοβισμού, το Παρατηρητήριο για την πρόληψη της σχολικής βίας, την ΕΨΥΠΕ (Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου) που διαχέει την εμπειρία της σε σχολεία, έχουμε ημερίδες, έχουμε συνέδρια, συνεχώς πραγματοποιούνται προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, έχουμε Ευρωπαϊκά προγράμματα, η Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος κάνει θαυμάσια δουλειά στο θέμα του ηλεκτρονικού εκφοβισμού και σε επίπεδο αντιμετώπισης και σε επίπεδο πρόληψης, έχουν επιστρατευτεί ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, νομικοί, πάσης φύσεως ειδικοί, στους Συμβουλευτικούς Σταθμούς Νέων σπεύδουν γονείς ή εκπαιδευτικοί για συμβουλές, τα περιστατικά όμως σχολικής βίας και εκφοβισμού αυξάνονται.

Στο σχολείο μας από το 2006 έως σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί πάρα πολλές δράσεις. Ενδεικτικά σας αναφέρω, εκτός από την προαναφερθείσα έρευνα που στόχευε στην καταγραφή των περιστατικών και μια άλλη έρευνα που στόχευε στην ανάδειξη με τη διαδικασία της επιλογής της καταλληλότερης πολιτικής αντι-βίας για το σχολείο μας (οι μαθητές πρότειναν τη δημιουργία ομάδων φιλίας για την πρόληψη και το διάλογο μεταξύ θύτη και θύματος προκειμένου να επιλυθούν οι διαφορές μεταξύ τους ως τρόπο αντιμετώπισης), στην αναζήτηση των χαρακτηριστικών του «ιδανικού σχολείου και στη διερεύνηση των σχέσεων των μαθητών με τους συμμαθητές τους καθώς και με άλλους παράγοντες της σχολικής ζωής (τα συμπεράσματα και από τις δύο έρευνες καθώς και τα ερωτηματολόγια μπορείτε να τα βρείτε στα πρακτικά της ημερίδας που πραγματοποίησε το Βαρβάκειο το 2009), τη συγγραφή σεναρίων, τη δραματοποιημένη παρουσίαση διαφόρων μορφών βίας, την ανάλυση αποσπασμάτων από κλασικά έργα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στα οποία αναδύονται διάφορες μορφές βίας, σωματική, ψυχολογική, λεκτική, την ανάλυση σύγχρονων έργων με θέμα τον σχολικό εκφοβισμό, όπως του Γκράχαμ Γκάρντνερ «Ποιος είναι ο Έλιοτ;», από τις εκδόσεις Ψυχογιός. Θα ήθελα να αναφέρω στο σημείο αυτό ορισμένους τίτλους βιβλίων με θέμα τον σχολικό εκφοβισμό: το «Αμίλητη Αγάπη» της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, (εκδ. Πατάκη), «Θεατής ή το επόμενο θύμα» του Τζέιμς Πρέλερ (εκδ. Πατάκη), το «Μαζί» της Ελένης Πριοβόλου (εκδ. Καλέντη), το «Το κορίτσι του Πέτρου» της Αργυρώς Μουντάκη (εκδ. Μεταίχμιο).

Συνεχίζω και με άλλες δράσεις μας: ζωγραφικές αναπαραστάσεις διαφόρων μορφών βίας, ζωγραφική και συνθήματα κατά της βίας σε μπλουζάκια, έντυπο φυλλάδιο κατά της σχολικής βίας που δημιούργησαν μαθητές το 2009 και μοιράζεται στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς στους μαθητές της Α΄ Γυμνασίου, προβολή κινηματογραφικών ταινιών, δημιουργία κόμικς, ψηφιακών ταινιών, πολυτροπικών κειμένων, ψηφιακών καρτών, βίντεο τα οποία αναπτύχθηκαν με το προγραμματιστικό περιβάλλον scratch και, εννοείται, πως γίνονται συζητήσεις με θέμα την επικοινωνία μεταξύ μαθητών, τη συμπεριφορά και τη φιλία στο μάθημα της Σχολικής και Κοινωνικής Ζωής και όχι μόνο, από συναδέλφους όλων των ειδικοτήτων.

Την αναφορά αυτή την κάνω και για να μοιραστώ μαζί σας κάποιες ιδέες για δράσεις, κυρίως όμως την κάνω για να μοιραστώ μαζί σας την αγωνία μου και τον προβληματισμό μου γιατί παρ' όλες αυτές τις δράσεις δεν λείπουν τα περιστατικά σχολικής βίας, λεκτικής και ψυχολογικής μορφής, αλλά και σωματικής (αν και πολύ λιγότερο). Παρατηρώ δε πως οι έφηβοι τελευταία είναι πιο θορυβώδεις, ευέξαπτοι, περισσότερο ανάλητοι σε σχέση με το παρελθόν και με πιο έντονη την επιθετικότητα.

Ενδεχομένως δεν έχει ακόμα επιτευχθεί η ποιότητα της παιδαγωγικής σχέσης. Ο καθηγητής Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Αθανάσιος Γκότοβος, μιλώντας στην ημερίδα μας το 2009 είχε πει: «Εδώ και δεκαετίες έχει υποχωρήσει αισθητά στον κατάλογο των προτεραιοτήτων του σχολείου η παιδαγωγική του αποστολή, η υποχρέωσή του να διαμορφώνει προσωπικότητες όχι μόνο μέσα από την καλλιέργεια του γνωστικού τομέα αλλά και μέσα από τη διαμόρφωση αξιακού κώδικα – αλλιώς: αρετής.

Για να επιτευχθεί όμως αυτό, εκτός των άλλων, απαιτείται να δουλεύει προς την ίδια κατεύθυνση και η οικογένεια, η οποία χρεώνεται μεγάλο μέρος της ευθύνης για τη βίαιη συμπεριφορά των παιδιών της. Στην έρευνα, για την οποία μιλήσαμε, οι μαθητές υποδεικνύουν ως αίτια για τη σχολική βία και τον εκφοβισμό κατά σειρά προτεραιότητας τα εξής: α) τη βίωση βίας μέσα στην οικογένεια, β) την εκδίκηση, γ) τον εντυπωσιασμό των συμμαθητών και δ) την επιβεβαίωση της δύναμης. Αν θυμηθούμε το βιντεάκι που είδαμε στην αρχή, έχει ένα μήνυμα στο τέλος που δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο: «Ποτέ μην βιάζεσαι να κρίνεις κάποιον». Ο νεαρός θύτης στο σχολείο είναι «θύμα» σε άλλο περιβάλλον. Παίρνει «λειπή αγάπη». Βάζω τις λέξεις «θύμα» και «λειπή αγάπη» σε εισαγωγικά γιατί ενδεχομένως να νιώθει θύμα, ωστόσο κι εδώ υπάρχει κάποιο πρόβλημα που οφείλουμε να θεραπεύσουμε.

Η βίωση βίας μέσα στην οικογένεια, η καταπίεση από τους γονείς, η έλλειψη κατανόησης και επικοινωνίας γονέων και παιδιών, η έλλειψη αγάπης και ασφάλειας, η χαλαρότητα, η αδιαφορία, οι κανόνες χωρίς επαρκείς εξηγήσεις, η ανοχή των πάντων, η έλλειψη ορίων που χαρακτηρίζουν συχνά τη συμπεριφορά των γονιών είναι, κατά τη γνώμη μου, πολύ σημαντικά αίτια πλάι βέβαια σε άλλα που έχουν να κάνουν με το σχολείο, τον εκπαιδευτικό ή με το ίδιο το παιδί ως προσωπικότητα.

Πιστεύω, λοιπόν, πως παράλληλα με τις δράσεις που γίνονται για να χτισθούν φιλίες και συνεργασίες μεταξύ των μαθητών στο σχολείο, η κάθε σχολική μονάδα πρέπει να φροντίσει να καλλιεργήσει σχέσεις και με τους γονείς, να καλλιεργήσει κλίμα εμπιστοσύνης και να προκαλέσει ευκαιρίες για εκπαίδευση των γονέων σε θέματα ψυχολογίας των εφήβων, διαχείρισης περιστατικών βίας και επιθετικότητας, πρόληψης και αντιμετώπισης διαφόρων εθισμών οργανώνοντας με τους Συλλόγους

Γονέων και Κηδεμόνων επιμορφωτικά σεμινάρια, βιωματικές δράσεις, ημερίδες. Οι γονείς, εργαζόμενοι σκληρά προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις δύσκολες οικονομικές συνθήκες θέλουν υποστήριξη και ενθάρρυνση. Αρχικά θα ανταποκριθούν λίγοι στο κάλεσμα. Αν όμως καλλιεργηθεί σε μια σταθερή βάση η πρόσκληση ειδικών στο χώρο του σχολείου (μία φορά το μήνα, ίσως) και φανεί πως δεν λειτουργούν ως πυροτέχνημα τέτοιου είδους πρωτοβουλίες, οι γονείς δεν θα μείνουν αδιάφοροι. Αντιθέτως, θα εκτιμήσουν την προσφορά του σχολείου των παιδιών τους για την παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στο σύνθετο και δύσκολο ρόλο τους όπως αυτός διαμορφώνεται στις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες.

Σας ευχαριστώ

Μαίρη Μπελογιάννη

Φιλολόγος, Δρ. αρχαιολόγος

Βαρβάκειο Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο

margofiv@otenet.gr